

ЗАТВЕРДЖЕНО
Методичною радою
університету
від 26.02.2020
(протокол №5)

Силабус
освітньої компонента
«Соціальна педагогіка»
2025-2026 навчальний рік

Освітня програма: «Соціальна робота та соціальна педагогіка».

Спеціальність: 231 Соціальна робота.

Галузь знань: 23 Соціальна робота

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський).

Викладач	Захарова Наталя Миколаївна, к.пед.н., доцент кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти
Посилання на сайт	https://edu.bdpu.org/course/view.php?id=685 https://dspace.bdpu.org/handle/123456789/1133
Контактний телефон	0957976650
Е-mail викладача	zaharovanatalia@ukr.net
Графік консультацій	середа: 13.00-14.00

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні/семінарські/лабораторні заняття	Самостійна робота	звітність
6/180	20	32	128	екзамен

Семестр: осінній.

Мова навчання: українська.

Ключові слова: соціальна педагогіка, педагог соціальний, соціалізація, соціальне виховання, девіантна поведінка.

Мета курсу: розкриття теоретичних основ соціальної педагогіки як науки та обґрунтування змісту провідних напрямів соціально-педагогічної діяльності з представниками різних соціальних груп; ознайомлення з функціями, методами, принципами соціальної педагогіки як науки, проаналізувати провідні напрями професійної діяльності, спрямованих на педагогізацію середовища та створення оптимальних умов для соціалізації молодого покоління.

Предмет курсу: теоретико-методологічна база з основ соціальної педагогіки з урахуванням сучасної соціально-економічної ситуації, досвіду вітчизняної соціально-педагогічної практики.

Компетентності та програмні результати навчання:

Програмні компетентності:

ЗК-6 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК-22 Здатність організувати і здійснювати соціально-педагогічну роботу в закладах освіти.

СК-25 Здатність до проектування та моделювання діяльності з соціально-педагогічної діагностики, консультування, корекції, реабілітації, терапії, профілактики, виникнення девіацій серед дітей та молоді.

СК-26 Здатність здійснювати соціально-педагогічний супровід, патронаж кризових категорій дітей та молоді.

Результати навчання:

ПР-5 Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.

ПР-27 Використовувати методи і технології діагностичної, профілактичної, корекційної, консультативної роботи у формі лекцій, бесід, круглих столів, тренінгів тощо.

ПР-26 Обирати і застосовувати методики соціальної діагностики, ефективні методи і технології соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю в закладах освіти

ПР-25 Здійснювати соціально-педагогічну підтримку дітей та молоді з урахуванням ключової ознаки вразливості, організовувати та проводити заходи щодо запобігання виникненню складних життєвих обставин.

Програма ОК

Тема 1. Вступ до професії «соціальний педагог».

1.1. Професія соціального педагога в сучасній Україні. Соціальний педагог – спеціаліст соціально-педагогічної діяльності. Кваліфікаційна характеристика соціального педагога: знання, вміння особистісні якості. Законодавчо-правова база діяльності соціального педагога. Значення теоретико-прикладної підготовки в діяльності соціального педагога.

1.2. Професійні функції соціального педагога. Функції діяльності соціального педагога як зміст роботи. Професійна діяльність соціального педагога як сукупність знань та вмінь. Особливості використання теоретичних знань та практичних навичок відповідно функцій соціально-педагогічної діяльності.

Тема 2. Теоретичні основи соціальної педагогіки.

2.1. Соціальна педагогіка як наука. Предмет і завдання вітчизняної соціальної педагогіки. Структура соціальної педагогіки. Міждисциплінарні зв'язки соціальної педагогіки.

2.2. Провідні категорії соціальної педагогіки. Соціальне виховання та соціальне навчання як основні категорії соціальної педагогіки. Соціально-педагогічна діяльність як різновид професійної діяльності. Характеристика специфічних категорій соціальної педагогіки.

Тема 3. Характеристика соціально-педагогічної діяльності.

3.1. Принципи соціально-педагогічної діяльності. Поняття принципів в теорії соціальної педагогіки та соціальної роботи. Класифікація провідних принципів соціально-педагогічної діяльності. Характеристика специфічних принципів.

3.2. Методи соціально-педагогічної діяльності. Поняття методів в теорії педагогіки, психології та соціальної педагогіки. Характеристика психолого-педагогічних методів у соціально-педагогічній діяльності. Специфіка використання соціологічних та соціально-педагогічних методів у соціально-педагогічній роботі.

Тема 4. Девіації як соціально-педагогічна проблема.

4.1. Девіантна поведінка дітей та молоді як форма соціальної дезадаптації. Поняття девіантної поведінки. Наукові концепції девіацій. Зв'язок концепцій девіацій та практики життєдіяльності

4.2. Типологія девіацій. Характеристика різних форм девіантної поведінки неповнолітніх: алкоголізм; наркоманія та токсикоманія; підліткова проституція; суїцидальна поведінка, агресивна поведінка. Передумови виникнення даних форм девіантної поведінки. Соціально-психологічний портрет сучасного девіанта.

Тема 5. Зміст та форми профілактики девіантної поведінки неповнолітніх.

5.1. Соціально-профілактична робота фахівця психологічної служби. Значення організації соціальної профілактики в суспільстві. Явище булінгу в закладах освіти. Правові підстави боротьби з булінгом. Роль соціального педагога.

5.2. Зміст та форми профілактики девіантної поведінки неповнолітніх. Сучасні підходи до профілактики негативних явищ в молодіжному середовищі. Форми профілактичної роботи. Формування здорового способу життя як напрям соціально-педагогічної роботи.

Тема 6. Соціально-педагогічна діяльність в системі освіти України.

6.1. Соціально-педагогічна діяльність в ЗЗСО Функціональні обов'язки соціального педагога в загальноосвітніх закладах Мета, завдання, основні напрями діяльності соціального педагога ЗЗСО. Фахова документація соціального педагога.

6.2. Організаційні аспекти соціально-педагогічної роботи в закладі дошкільної освіти (ЗДО). Актуальність фаху соціального педагога ЗДО; посадові обов'язки. Принципи побудови професійної діяльності соціального педагога ЗДО. Зміст діяльності соціального педагога ЗДО.

Тема 7. Організаційно-методична робота соціального педагога

7.1. Соціально-педагогічна діяльність в закладах позашкільної освіти. Інфраструктура системи додаткової освіти в Україні: мета, завдання функціонування. Зміст, завдання, форми діяльності соціального педагога у системі позашкільної освіти.

7.2. Планування роботи соціального педагога Значення функції планування в організації роботи соціального педагога; види планування. Структура річного плану. Змістове наповнення річного плану соціального педагога.

Тема 8. Соціальна підтримка дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

8.1. Характеристика явища соціального сирітства. Поняття сирітства та соціального сирітства. Причини бездоглядності та безпритульності дітей в Україні. Законодавчо-правова база соціального захисту дітей. Роль соціального педагога в підтримці дітей – сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

8.2. Система державної опіки дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківської опіки. Роль держави у підтримці дітей – сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Традиційна система опіки дітей-сиріт. Інноваційна система опіки в Україні. Сучасні підходи та моделі деінституалізації дітей – сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Тема 9. Соціально-педагогічна підтримка дітей та молоді з обмеженими функціональними можливостями.

9.1. Соціально-психологічний портрет особистості з обмеженими функціональними можливостями. Поняття інвалідності. Зміст, форми роботи соціального педагога з дітьми різних груп інвалідності. Організація соціально-виховної діяльності в інклюзивній школі, класі.

9.2. Соціальна політика в сфері захисту людей з обмеженими функціональними можливостями. Характеристика моделей соціальної підтримки осіб з обмеженою дієздатністю. Корекційно-освітня діяльність соціального педагога з розвитку, виховання та навчання дітей з ОМЗ.

Тема 10. Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю в умовах соціальної нестабільності

10.1. СПД з безпеки життєдіяльності в НУШ. Поняття та компоненти безпечного освітнього середовища в Новій українській школі. Функції та роль соціального педагога у створенні безпечних умов життєдіяльності учнів. Види ризиків у шкільному середовищі (психологічні, соціальні, фізичні, інформаційні) та напрями їх профілактики. Технології та практики соціально-педагогічної роботи, спрямовані на формування культури безпеки та взаємоповаги серед учнів.

10.2. Сучасні підходи до збереження ментального здоров'я учнівської молоді в умовах закладу освіти. Категорія ментального здоров'я: психологічний та педагогічний аспект. Освітнє середовище як чинник збереження ментального благополуччя дітей та підлітків. Життєві навички збереження ментального здоров'я учнівської молоді

Тема 11. Вибрані питання вітчизняної соціальної педагогіки

11.1. Соціально-педагогічна віктимологія – складова соціальної педагогіки Поняття, завдання соціально-педагогічної віктимології. Фактори несприятливої соціалізації; види жертв соціалізації. Механізми віктимогенності. Пропедевтика несприятливих умов соціалізації.

11.2. Соціально-педагогічна робота з формування життєстійкості сім'ї в кризових умовах. Сутність поняття, ознаки «сім'ї групи ризику» у соціально-педагогічних дослідженнях. Соціально-педагогічна допомога як засіб профілактики розвитку моделі «сім'ї групи ризику» в умовах воєнного конфлікту та дистанційної освіти. Формування життєстійкості сімей в умовах соціальної нестабільності.

Тема 12. Сучасні соціально-педагогічні ресурси.

12. 1. Ресурси соціально-педагогічної діяльності. Поняття ресурсів в соціальній педагогіці. Класифікація ресурсів у соціально-педагогічній роботі. Використання технологій соціальної та соціально-педагогічної роботи. Узагальнення передового досвіду СПД.

12. 2. Волонтерський рух в Україні. Роль волонтерства в сучасних умовах.. Принципи волонтерського руху. Види, зміст, форми роботи волонтерів. Суспільна значущість розвитку волонтерського руху в Україні.

Методи навчання: словесні (пояснення, розповідь, лекція, семінари, бесіда (вступна, бесіда-повторення); наочні (ілюстрування за допомогою електронного опорного конспекту); практичні: (вправи, моделювання життєвих ситуацій); методи стимулювання навчальної діяльності (метод

навчальної дискусії, метод опори на життєвий досвід здобувачів, створення ситуацій пізнавальної новизни); методи контролю і самоконтролю(метод усного контролю (метод письмового контролю, метод тестового контролю).

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): навчальний курс складається з лекцій, семінарських занять, самостійної та індивідуальної роботи. Лекційні заняття передбачають ведення письмового конспекту. Підготовка семінарських занять передбачає усне опрацювання теоретичних питань та дискусію за темою. Заохочується висловлювання власної точки зору, творчий підхід до виконання передбачених програмою курсу завдань. Обов'язковим є дотримання принципів академічної доброчесності та правил роботи зі штучним інтелектом (ШІ). Підготовка завдань до самостійних та індивідуальних робіт здійснюється у друкованому (письмовому) вигляді (формат MicrosoftWord або PowerPoint (де необхідно) за визначеним шаблоном та передбачає усне опитування здобувачів протягом семінарського заняття до теми або на груповій/індивідуальній консультації.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: технічне (комп'ютер, проектор); програмне (MicrosoftOffice: PowerPoint, Word, Moodle, репозитарій); наочність (презентації у форматі PowerPoint).

Система оцінювання та вимоги:

Форма підсумкового контролю успішності навчання екзамен

Система оцінювання передбачає поточний та підсумковий контроль (екзамен) за результатами вивчення дисципліни.

У загальному розподіл балів (поточного та підсумкового контролю), які отримують здобувачі ВО представлено у таблиці 1

Таблиця 1

Розподіл балів, які отримують здобувачі ВО

Поточне тестування та самостійна робота								Середнє арифметичне за поточну роботу (максимально 50 балів)	Екз.	Сума
Тема 1		Тема 2		Тема 3		Тема 4				
1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1	4.2	50	100	
25		25		25		25				
Тема 5		Тема 6		Тема 7		Тема 8				
5.1	5.2	6.1	6.2	7.1	7.2	8.1	8.2			
25		25		25		25				
Тема 9		Тема 10		Тема 11		Тема 12				
9.1	9.2	10.1	10.2	11.1	11.2	12.1	12.2			
25		25		25		25				

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ

Поточний контроль здійснюється за результатами усіх виконаних завдань, передбачених планами семінарських, самостійних та індивідуальних робіт. За вивчення кожної теми максимально нараховується 25 балів, з них: 5 бал. – усна відповідь, по 5 бал. за самостійну та ІНДЗ, 10 бал – тест.

Критерії оцінювання семінарського заняття (усна відповідь)

«5» бали – повно, змістовно, з посиланням на наукові джерела, цитування авторів, зв'язок з попередньо вивченими темами та проекцією на професійну діяльність, повна відповідь на уточнюючі питання, часткова опора на конспект.

«4» бали – достатньо повно, з посиланням на наукові джерела, відповідність темі та плану, зв'язок з попередньо вивченими темами та проекцією на професійну діяльність, об'ємна відповідь на додаткові питання, часткова опора на конспект.

«3» бали – неповне розкриття змісту питання, неповна або негрунтовна відповідь на додаткові питання, допущені незначні помилки під час відповіді, опора на конспект.

«2» бали – часткове розкриття програмного питання, слабке знання базових понять і показників, неповна або відсутня відповідь на додаткові питання, читання з конспекта.

«1» бал – підготовлено письмовий фіксований виступ без усної доповіді.

На занятті заохочується активність здобувачів, участь в обговоренні питань. Висока активність на семінарському занятті (від 3 і більше змістовних доповнень) оцінюється від 1 до 3 балів; середня активність – (доповнення не повні, часткове повторення попереднього доповідача) від 1 до 2 балів.

Критерії оцінювання самостійної роботи

Самостійна робота є частиною підготовки здобувача до заняття. Проводиться у формі письмової відповіді на теоретичні питання. У складі письмової роботи міститься один-два теоретичні питання.

«5» бали – повна, обґрунтована відповідь на питання аналітичного та пошукового характеру («проаналізуйте», «обґрунтуйте», «поясніть», «скласти»...).

«4» бали – недосить повна відповідь, недостатня аргументованість на питання аналітичного та пошукового характеру («проаналізуйте», «обґрунтуйте», «поясніть», «скласти»...).

«3» бали – неповні відповіді на запитання, грубі помилки при висвітленні теоретичного матеріалу.

«2-1» бали – часткове виконання завдання, відсутність власної точки зору на питання.

Критерії оцінювання індивідуально-дослідних завдань

ІНДЗ є частиною підготовки здобувача до заняття. Проводиться у формі письмової відповіді на теоретичні питання, але впливає на формування фахових компетентностей здобувача. У складі письмової роботи міститься одне завдання.

«5» бали – повна, розгорнута відповідь на питання дослідного та творчого характеру, обґрунтована власна точка зору (есе, опорний конспект, варіанти вирішення проблемних ситуацій, розробка плану, пакету заходів, моделювання..).

«4» бали – недосить повна відповідь, недостатня аргументованість на питання дослідного та творчого характеру (есе, опорний конспект, варіанти вирішення проблемних ситуацій, розробка плану, пакету заходів, моделювання..).

«3» бали – неповні відповіді на запитання, грубі помилки при висвітленні теоретичного матеріалу; недостатньо змістовного матеріалу.

«2-1» бали – часткове виконання завдання, відсутність власного бачення вирішення завдань.

Оцінювання виконання тестових завдань

Тестові завдання до кожної теми нараховують 10 питань. Кожна правильна відповідь (за ключем) оцінюється в 1 бал. Максимальна сума балів за тест – 10.

ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Форма і терміни семестрового контролю з дисципліни «Соціальна педагогіка» для денної та заочної форми навчання визначаються робочим навчальним планом спеціальності, розкладом сесії і включають проведення екзамену.

Семестровий контроль проводиться у формі усного опитування (за програмою екзамену, розробленою для екзамену з цієї дисципліни). Викладачем формуються білети, здобувач тягне білет, письмово формує відповіді на питання до білету і в ході усної співбесіди дає відповіді. Форма проведення семестрового контролю зазначається в робочій та навчальній програмах.

Максимальна кількість балів, що нараховується за екзамен 50 балів.

Таблиця 2

Критерії оцінювання (усних відповідей)

Бали	Критерії оцінювання
«Відмінно» 40 – 50	Відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Спостерігається глибоке володіння матеріалом, здобувач висловлює власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал.
«Добре» 15 – 39	Відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене вміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, неточності, має місце недостатня аргументованість при

	викладенні матеріалу, нечітко виражене власне ставлення до змісту питань.
«Задовільно» 1 – 14	Відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач у цілому оволодів суттю питань з даної теми, виявляє знання матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу.

ПІДСУМКОВА ОЦІНКА

За підсумками вивчення освітньої компоненти «Соціальна педагогіка» здобувач вищої освіти може отримати 100 балів (50 балів¹ – поточне оцінювання + 50 балів – контрольне оцінювання (екзамен)).

Підсумкова кількість балів визначається за формулою:

$$m = \frac{3K_1 + 3K_2 + 3K_3 + 3K_4}{n} + 50 = 100$$

де m – кількість набраних балів за вивчений курс;

n – кількість залікових кредитів;

50 балів – екзамен.

Загальна кількість балів за вивчений курс обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю за всіма заліковими кредитами та ділиться на загальну кількість кредитів (визначається середній арифметичний бал). Потім до отриманого показника додаються бали, набрані під час екзамену.

Мінімальний допуск до підсумкової атестації здобувача можливий за умови набрання ним 35 балів за виконані роботи протягом семестру.

Шкала оцінювання: університетська та ЄКТС

Сума балів за університетською шкалою	Оцінка ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX
1-34	F

Рекомендована література

Базова

1. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка : схеми, таблиці, коментарі. Навч. Посіб. / О.В. Безпалько – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 208 с.
2. Богданова І.М. Соціальна педагогіка : Навч. Посіб. – К.: Знання, 2008. – 343 с.
3. Козирєв М. П. Соціальна педагогіка : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 352 с.

4. Настільна книга соціального педагога (нормативно-правове забезпечення діяльності) / Упоряд. Ю.А. Луценко, В.Г. Панок – К.: Центр учбової літератури, – 2011. – 308 с.
 5. Олексюк Н. Соціально-педагогічна робота з сім'ями військовослужбовців в умовах реформування Збройних Сил України монографія. Київ: Видавничий дім «Слово», 2011. 304 с.
 6. Положення про психологічну службу у системі освіти України : наказ Міністерства освіти і науки України 22 травня 2018 року № 509. <https://imzo.gov.ua/2018/05/25/nakaz-mon-vid-21-05-2018-509-pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-psyholohichnu-sluzhbu-u-systemi-osvity-ukrajiny/>
 7. Профілактика наркоманії у дитячому, підлітковому та молодіжному середовищі: довідник для соц. працівників, вчителів, шкільних психологів, батьків / Авт.-упоряд. Б.П. Лазоренко. - К.: Держсоцслужба, 2015. – 300 с
 8. Соціальна педагогіка : Навч. Посіб / За ред..проф. О.В. Безпалько. К.: «Академвидав» – 2013. – 187 с.
 9. Тихолоз В.В. Історія соціальної педагогіки : [навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності «Соціальна педагогіка»] / автор-укладач В.В. Тихолоз. – Черкаси : Вид. від. ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2013. – 272 с.
 10. Шульга В. В. Соціальний педагог у загальноосвітньому навчальному закладі: метод. реком. Київ : Ніка-Центр, 2004. 124 с.
- Допоміжна**
11. Вольнова Л. М. Профілактика девіантної поведінки підлітків: навч.-метод. посібник до спецкурсу «Психологія девіацій. 2-ге вид., перероб і доповн. – К., 2016. – 188 с.
 12. Моїсеєнко К. Професійна діяльність соціального педагога : метод. посіб. Київ : Шк. світ, 2009. 120 с.
 13. Никитина Л. Е. Социальный педагог в школе. 2-е изд. М. : Академический проект: Гаудеамус, 2003. 112 с.
 14. Соціальна педагогіка : Навч. Посіб / За ред..проф. О.В. Безпалько. К.: «Академвидав» – 2013. – 187
 15. Харченко С. Я. Робота соціального педагога з дітьми девіантної поведінки. Харків : Вид. група «Основа», 2012. С. 32–37.

Інформаційні ресурси:

1. Бібліотека БДПУ <http://edu.bdpu.org>
2. Сайт БДПУ <http://bdpu.org>
3. Медіатека ФДССО
4. Електронна підтримка навчання Moodle БДПУ.